

МБОУ «Гимназия» сел. Карабудахкент

Ачыкъ дарс

Жаминат Керимованы (яшаву ва яратывчулугъун)
поэмасы «Тул къызы» (белешдирив дарс)

*Презентацияны онгаргъан Къарабудагъгент
гимназиясыны къумукъ тилден муаллими
Гъажиева Иманият Сайпутдиновна*

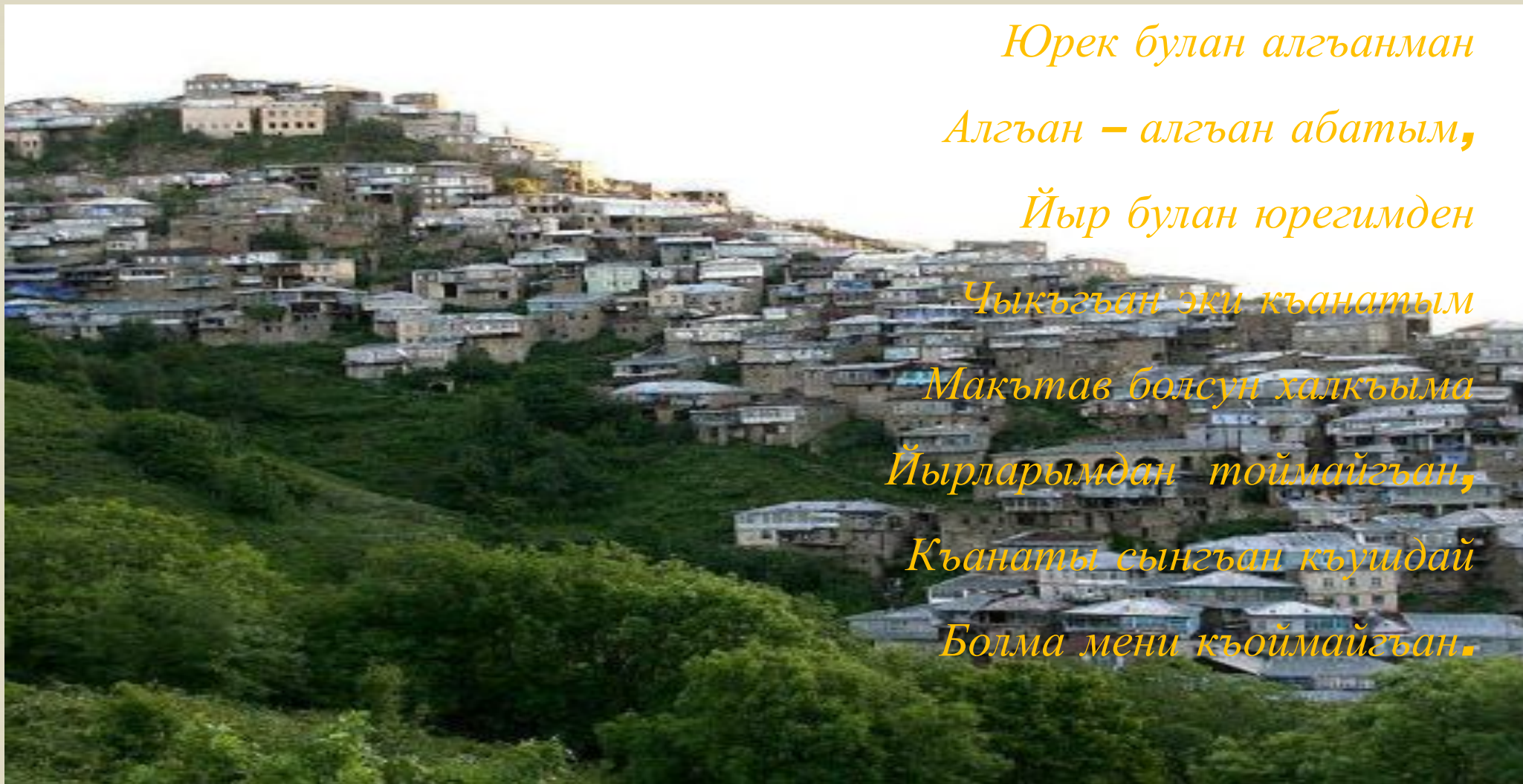
ноябрь 2018 йыл

Дарсны муратлары:

- *Жаминат Керимованы яшаву ва яратывчулугъун беклешидирмек.*
- *Поэмада къумукъ къызны Ватангъа, суйгенин аминлигин, къыйынлыкълагъа чыдамлыгъыны гъакъындан охувчуланы ойларын тергемек.*
- *Поэманы терен маънасын чечмек.*
- *Поэманы ичиндеги гесеклени гёнгюнден айтдырив.*
- *Охувчуланы патриот гъислерин уятмакъ, дав гелтирген къыйынлыкъланы эсгере туруп, яшланы «Давлар болмасын!» - деген ойгъа гелтирмек.*
- *Адабият асарны чеберлик алааматларын герсетмек.*
- **Ахтарыв иш : ата юртунда .....**
- *Ана тилге бакъгъан сюювюн артдырмакъ.*

Жаминат Керимованы
яшаву ва яратывчулугъу,
"Тул къызык" деген поэманы чебер алааматлары.

*Юрек булан алгъанман
Алгъан – алгъан абатым,
Йыр булан юрегимден
Чыкъгъан эки къанатым
Макътав болсун халкъыма
Йырларымдан тоймайгъан,
Къанаты сынгъан къушдай
Болма мени къоймайгъан.*

Макътав болсун халкъыма
Йырларымдан тоймайгъан.
Къанаты сынгъан къушдай
Болма мени къоймайгъан.

«КЪУМУКЪ ПОЭЗИЯНЫ ЖАВГЪАРЫ»

К.Абуков

Яшаву ва яративчулугъу

АВТОРНУ ГЪАКЪЫНДА

Художник ва журналист Акавов Арслангерей Хангеревич 1946-ичи йылда Хасавюрт районну Байрамавул юртунда тувгъан. 1979-ичу йылда Санкт-Петербурдагъы художественный Академияны битдирген. Дагъыстан педагогика институтда, издательстволарда ишлеген. Гъали А.П. Салаватовну атындагъы музыкалы-драма Къумукъ театра художник болуп ишлей.

А.Акавов бу Буклетни уьстойнде кеп заман ишлеген. Оьз къолу булан къумукъ Ямичулапы - СССР-ни язычуларыны союзуну чеплерини суратларын этген ва олапы гъакъындагъы маълуматлашы жыйып онгартгъан.

Автор бу ишни къумукъ юртлардагъы школаланы ва районлардагъы охун ишлени башында токътагъанлашы тилевоше гере этген.

Бу Буклетни чыгъарнакъ учун А.Акавовгъа харж якъдан кемеъ этген Магъаммат-Дагъыр Гъайдаров - Магъачкъал шагъар электросетини директору ва Умар Гаджиев - типографияны директору.

ЖАМИНАТ КЕРИМОВА.

ЖАМИНАТ АБДУРАЗАКОВНА КЕРИМОВА

Шаир, таржумачи Жамнат Керимова 1949-ичу йылда Таргъу юртда тувгъан. Шонда орта школаны, В.И. Ленинни атындагъы Дагъыстан пачалыкъ университетини филология факультетин битдирген.

Жамнат Керимова школада охуйгъан замандан тутуп шырдулар язмага башлагъан. Ону шырдулары газетлерде, журналларда кеп чыкъгъан, гъали де чыгъа, йыргъа салынып, радиодан ва чебер коллективлерде йырлана. Жамнатини китаплары 70-ичу йылларда чыкъмагъа башлай. Ону «Насыбим мени», «Айры яр», «Гюн сагъат», «Таргъуда танг», «Ярши алгъан кыыз», «Отъ, къатышлар, къатышлар», «Ишлай кыыз» деген китапларын къумукъ охучулар кеп сююп къаршылады.

Жамнат Керимованы шырдулары Исалавдияда, Италида, Польшада шо тилеге гечюрюлюп шырду китапланы жыйымаларында чыгъарылгъан.

Жамнат Керимова къаракъалпакъ, узбек шаирлени ва дагъыстан шаирлени шырдуларын къумукъ тилге гечюрген. Жамнатини яративчулугъу оьз хаакъы, ону дерти, къуванчы, гъар гюлюк иши ва аваралары булан тыгъыс ююде байлангъан.

Ж. Керимова Дагъыстан республиканы культурамши ат къазангъан къулулукъчу.

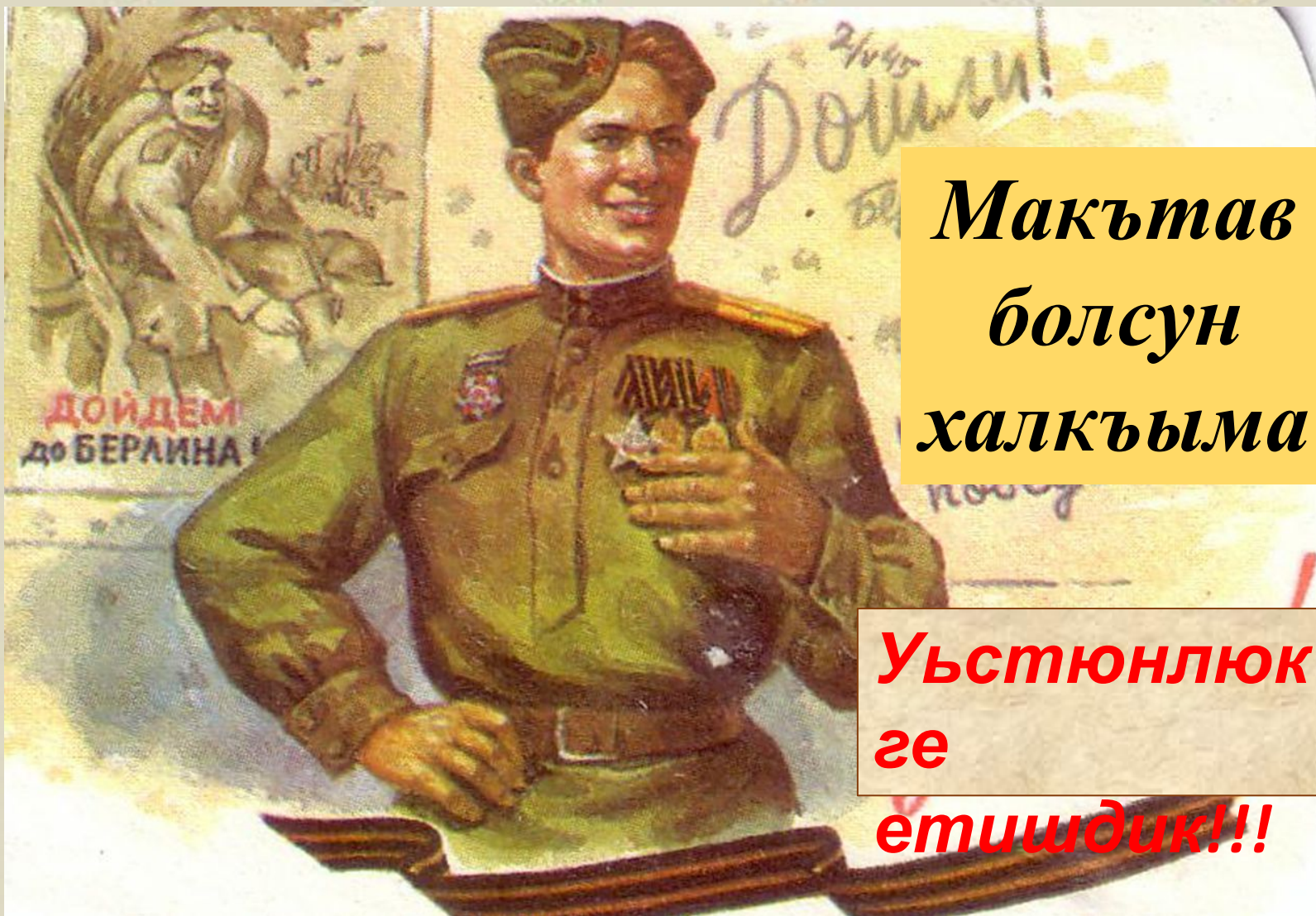

ЭПИГРАФ

**Гёзле мени, мен
къайтарман,
Эпсиз бек гёзле.
«Гёзле мени»
К.СИМОНОВ.**

*Макътав
болсун
халкъыма*

*Уьстюнлюк
ге
етишдик!!!*

1941-1945-нчи йыллар

«ТУЛ КЪЫЗ»

Поэманы ичинден соравлар

*Поэманы аслу игитини келпнтин автор къайдан
алгъан?*

Давдан сонгу къызны келпети нечик суратлана?

Къызны гьалын автор нечиксуратлай?

Ананы келпети поэиада нечик суратлана?

Давдан кагъызлар

РИАЦИТАТИ

Ленинград

Кагъыз давдан

**Олар гъар заман
бизин юреклерде къалажакъ**

Сёзлюк иш:

Тарих – история;

Инсаплы-эдепли,
намуслу, кылыкылы;

Яв-дав;

Хат-кагъыз;

Гюнесув-ртуть.

«Тул къыз»- асарны аслу маънасын
чечив

- Асарны журасы:
- Поэманы аслу маънасы:
- Поэманы идеясы:
- Ахтарыв иш:
- Охулгъан бёлюклеге гёре,
поэманы чеберлик аламатларын тапмакъ.
(тенглешдирип, метафора, эпитет, бирикген
сёз тагъымлар)
- *Боран ургъан гюлдей сёнген яшлыкълар-*
тенглешдирип
- *Чайканы акъ къанатыдай –*
тенглешдирип
- *Гюнесуздай таза –* **тенглешдирип**
- *Гёммек кёкню объюп мени гёзлерим –*
метафора
- *Къанлы дав -* **эпитет.**

Беклешдирив

Охувчуланы ойлары, жаваплары:

«Тул къыз» деп поэмагъа неге къойгъан автор?
Эпиграф не саялы поэманы башына салгъан автор?

Къыйматлав:

Дарсны гъасиллерин чыгъарыв:

1. Биз бугюн дарсда кимни гъакъында сейледик?
2. Ушатдыгъызму бугюнго дарсны?

Уйге иш:

Охугъан асаргъа гёре: «Аналар, бала къайгъы гёрмегиз!!!»

АХТАРЫВ ИШ

Тарихлени не девюрюн алып кьараса да, кьумукь кьатынлар-герти кьурдаш, суюкюмлю олжа, илиякьлы гелин, тарбиялы ана, тарыкьлы ерде кьаялардай кьатты да, сюзюк сувдай таза да, эренлер булан тенг де болуп болагьанын яшавда кеп керенлер исбатлагьан. Бугюн мен ананы оьтген девюрлерде белгили ишлери, эренлени орнун тутуп гьрсетген кьоччакьлыкьлары гьакьда айтма суюген кьатын-кьызлар мени юртлуларым. Эрлери давлагьа гетип, кьолунда яшлары булан кьалгьан аналар, суюгенлери гетип, «гезле мени» деп савболлашып гьасирет кьалгьан гелешмишлер ачлыкьны, кьыйынлыкьны оьзлени кьайратлы загьматы булан уьстюн де гелген, «Бары да зат фронтгьа»-деп Совет Армиягьа да кемек этген. Гечесин – гюнюн бир этип, эрлерини, уланкьардашларыны, суюгенлерини орнун тутуп, тракторлагьа, комбайнлагьа да минген, ишлеген. Оланы атларын эсгере турсакь, кеп атлар бар.

Уьч уланын давгьа йиберип гезлей кьалгьан Абдуллаева Машарат, эркьардашын да, янгы кьошулгьан суюгенин де йиберип оьмюрю гезлей гетген Гьубайдат Халай, бир баласы булан кьалгьан Багаутдинова Умукусюм абажи, гезлери гезлей гетген Солтанат халай ва шолай башгьалары.

Поэмада Тул кьалгьан кьызьяшны келпетине ошашлы бизин юртлу Багьавутдинова Умукусюм абажи. Дав битгенли 72 йылдан кьолай буса да белгисиз, гелмей кьалгьан игитлени олжалары аллагь рагьмат этгир Умукусюм абажи давдан кьайтмай кьалгьан уьягьлюсюн кьаравуллай туруп 97 йыллыкь чагьында гечинди. Ол Багьавутдинов Пейзулла 1915 й. тувгьан. Уллу Ватан дав башлангьанда давгьа гетген. Белгисиз тас болгьан. Биз Умукусюм абажиге де тул кьалгьан кьатын деп айтмагьа болабыз.

ДОКУМЕНТАЛЬНЫЙ ФИЛЬМ

ИЗДАТЕЛЬСТВО

